

AG ainekava põhikoolile	Ainevaldkond: Keel ja kirjandus	Õppeaine: eesti keel
Kooliaste: II	Klass: 6.	Tundide arv: 105
Õppeaine kirjeldus(sh ainespetsiifikast lähtuvad erisused):		
Eesti keele oskus on nii aineõpetuse eesmärk kui ka õppekavas sätestatu omandamise alus. Eesti keele oskus kõnes ja kirjas pole üksnes inimese identiteedi, tema mõtlemis- ja tundevõime kujunemise alus, vaid ka jätkusuutliku ja ennastjuhtiva õppimise eeldus kogu edasiseks eluks. Kui õpilane mõistab eesti keele tähtsust sotsiaalse suhtluse vahendina ja rahvusliku kultuuri kandjana, kujuneb ta täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks, kes suudab ennast erinevates suhtlusolukordades selgelt ja ladusalt väljendada, mõistab erinevaid tekste, on võimeline argumenteerima ja mõtestatud teksti looma. Põhikoolis pannakse alus õpilaste sotsiaalsele kirjaoskusele, st oskusele kasutada keelt teadlikult ja kriitiliselt isiklikus ja avalikus elus, õppe- ja tööolukorras. Õpilastes kujundatakse teadmisi ja oskusi, mis hõlmavad keelt, selle variante, eri tüüpi ja liiki tekste ning mis lubavad toime tulla suulise ja kirjaliku suhtlusega, tekstide vastuvõtu ja loomisega. Keeleõpetuse kõrgeim siht on aidata õpilasel kujuneda iseseisvaks teksti vastuvõtjaks ja loojaks, kes on omandanud tänapäeva eesti kirjakeele. Alates 5. klassist on eesti keel ja kirjandus eraldi, kuid tugevasti lõimitud õppeained, mille kaudu arendatakse sihipärase lugemise, suulise keelekasutuse ja kirjutamisoskust. II kooliastmes kujundatakse õpilaste teadmisi ja oskusi neljas õppevaldkonnas: suuline ja kirjalik suhtlus, teksti vastuvõtt, tekstiloomine ning keeleteadlikkus. Siingi on eesti keele õpetamise keskmes (tervik)tekstid ja katkendid või tekstikorpused ning nendega seotud tekstitoimingud. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine. Suhtlemisõpetusega kujundatakse oskust kasutada multimodaalses suhtluses eri kanaleid ja keskkondi (sh netikeskkonda), oskust arvestada suhtlemisel eesmärki, partnerit ja olukorda, oskust vahendada teavet, väljendada oma arvamusi ja hinnanguid. Tähelepanu pööratakse ka netiturvalisusele. Suhtlusoskuse arendamisel tehakse informatiivseid esitlusi (nt raamatututvustusi) nii individuaalselt kui ka koostöös. Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida. Arendatakse kriitilise lugemise oskust ning analüüsitakse erinevaid tarbetekste. Elulähedaste ja tähenduslike aine- ja muude tekstide käsitus lõimitakse tekstide ülesehitusliku eripära, sõnavara, grammatika ja õigekeelsuse õpetamisega, et kujundada õpilases loomulik keeleteadlikkus. Tekstiloomine õpetusega kujundatakse mitmekülgset ja eesmärgistatud eneseväljendusoskust, mille puhul õpilane tajub situatsiooni ja adressaati ning suudab oma mõtteid selgelt ja täpselt, tekstiliigile omasel viisil väljendada. Jutustavate, kirjeldavate ja arutluselementidega tekstide kõrval hõlmab kirjutamine avarat tekstivälja alates tarbetekstidest kuni ilukirjanduseni. Tekstiloomes on põhirõhk kirjutamise protsessil, õpilane järgib kirjutamise etappe alates eeltööst kuni lõpptulemuse vormistamise ja viimistlemiseni. Keeleteadlikkuse õpetusega avardatakse keeleteadmisi, omandatakse õigekeelsuspõhimõtted, kujundatakse eesti keelt väärtustavat hoiakut. Arendatakse oskust tänapäeva eesti kirjakeelt teadlikult kasutada, kujundatakse arusaamist keele arengust ja muutumisest ning murrete eripärast. Keeleteadlikkust, mis peab tagama korrektse ja mitmekülgse kirjakeele omandamise, õpetatakse muude tekstitoimingute osana.		

Keeletundides omandatakse konkreetseid keeleteadmisi ja praktilisi oskusi, analüüsitakse loetut ja kuuldot, kujundatakse keelega seotud hoiakuid ja antakse hinnanguid ning kirjutatakse eri liiki tekste. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida, seda lugeda ja kriitiliselt hinnata. Keeleallikate kasutamine lõimitakse tekstiloomesse, st, et õpilane oskab teabe põhjal langetada teadlikke keelevalikuid, mis arvestavad suhtlusolukorra sobivust. Tekstitöös on oluline ka digitaalse sisu loomine, muutmine ja taasesitamine.

Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh LKK põhimõtete rakendamine
Suuline ja kirjalik suhtlus • Esitab kuuldu ja loetu kohta kriitilisi küsimusi ning avaldab arvamust, sõnastab järelduse; • lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös; • osaleb aktiivselt klassi- ja rühmavestluses; • põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslase põhjendatud seisukohti; • kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses. Teksti vastuvõtt • Nimetab põhilisi Eesti meediakanaleid, eristab rahvusringhäälingu ja kommertskanalite eesmärgi; • tunneb õpitud meediatekstide liike ja nende kasutamise võimalusi, oskab analüüsida meediatekste nende ülesehituse põhjal; • kasutab meediatekstide analüüsil õpitud keele- ja tekstimõisteid; • leiab tekstist argumenti ülesehituse osad; • teeb järeldusi kasutatud keelevahendite kohta ning märkab kujundlikkust mõjutusevahendina; • võrdleb meediatekste, esitab kriitilisi küsimusi ja avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte. Tekstiloomine • Leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet, tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhietappe, täiendab tagasiside põhjal oma teksti;	Grammatika õppimisel peetakse oluliseks keelessüsteemist rääkimist, sest see omakorda toetab mõtlemisprotsessi. Käänete õppimise fookuses on arusaam käändesüsteemi olemusest ja käänetevahelistest seostest. Grammatika õpetamisel on oluline suunata õpilasi arutlema ja pakkuma oma seletusi ühele või teisele keelenähtusele. Abiks võivad olla võrreldavad fraasid (<i>kolm jäätis</i> vs <i>kolm jäätist</i>) või laused (<i>Laenasin klassikaaslane oma telefon</i> vs <i>Laenasin klassikaaslasele oma telefoni</i>). Keelematerjali saab diferentseerida esiletõstudega. Näited aitavad tunni alguses arutelu käivitada ja mõtlemist aktiveerida. Pidada võib sokraatilist vestlust, mille eesmärk on juhtida õpilane mingi kindla teadmiseni, või heuristilist vestlust, mille eesmärk on juhtida õpilased avastuseni (vt Org 2010). Käänete moodustamise põhimõtteid õpetades on oluline teada, et on kolm põhikäänet (nimetav, omastav, osastav), ning et omastava käände tüve alusel moodustatakse teisi käänendeid. Selle seose märkamiseks võib õpilastel paluda uurida käänete tabelit, kus on markeeritud omastava tüve korduv osa. Seoste loomisel on oluline rõhutada järjekorda: kolm põhikäänet, sisekoha- ja väliskohakäänded, viis viimast käänet, sh ni-na-ta-ga käänded ehk rajav, olev, ilma- ja kaasaütlev. II kooliastme õpilast võiks suunata teadvustama, et sõna koosneb erinevatest osadest. Mõiste tüvi on vajalik järgmiste teemade õppimisel (liitmine, tuletus, kokku- ja lahkukirjutamine, astmevaheldus). Õpilast võiks suunata sõna analüüsima ja uurima, millistest osadest sõna veel koosneb. Teiseks võib toetada õpilaste keeletaju keeleterminite üle

- valdab alustekstil kirjutamise põhilisi võtteid, täiendab alusteksti enda mõtetega;
- kirjutab kirjandi, milles kasutab kirjeldamist, jutustamist, koostab argumentatsiooni;
- avaldab viisakalt ja olukorrast lähtudes arvamust sündmuse, nähtuse või teksti kohta nii suuliselt kui ka kirjalikult;
- kirjutab eesmärgipäraselt multimodaalseid tekste ja ajakirjandusžanre;
- vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis;
- kasutab tekste toimetades ja kaaslast tagasisidestades omandatud keele- ja tekstimõisteid.

Keeleteadlikkus

- Nimetab Eesti suuremaid murdealasid
- kasutab õigekeelsussõnaraamatud õigekirja kontrollimiseks;
- teab üldtuntud lühendeid ja kasutab neid tekstis;
- eristab kirjakeelt ja argikeelt, teeb sobiva sõnavaliku vastavalt kontekstile;
- moodustab ja kirjavahemärgistab liitlauseid enda tekstis;
- kasutab veebi- ja pabersõnaraamatut sõna tähenduse ja õigekirja kontrollimiseks;
- rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ning tekste analüüsides ja hinnates.

mõtlemisel. Eesti keele grammatikaterminid on üsna läbipaistvad: **ainsus**, **mitmus** võivad olla tuttavad teiste sõnade kaudu, nii võib suunata õpilasi ise seletama, mida need sõnad tähendavad. Samuti on läbipaistvad eesti käändenimetused: õpilaste tähelepanu võiks suunata sellele, et mitmed käändelõpud kajastuvad ka käändeküsimustes. Õpilasi võiks suunata ise selgitusi pakkuma, miks on nt sise- või väliskohakääne nimetused just sellised, või kuidas peegeldub viimase viie käände nimetuses pisut ka nende tähendus.

Terminid **tunnus** ja **lõpp** peaks kinnistuma, sest neid sõnu on tarvis hiljem keelereeglite selgitamisel.

Need terminid on keelest rääkimise keel ehk **metakeel**, mida õpilane vajab selleks, et keelt iseloomustada ja kirjeldada. Jälgima peaks, et õpitav termin, nt käändesüsteemi puhul **tunnus** ja **lõpp**, korduks õpilaste endi tekstides vähemalt seitse korda, st õpilased peaks olema tunni jooksul olukorras, kus nad saavad rääkida ja kirjutada, kasutades õpitavaid termineid mitmel korral. Metakeel jääb passiivseks, kui seda kasutab vaid õpetaja.

Õpetaja võiks eraldi tähelepanu juhtida sellele, et käänded on eesti keele eripära, võrdluseks võiks tuua teisi keeli (vene keel, inglise jne). Õpilasi võiks suunata arutama, kas kuidas nad seda erinevust tajuvad ja mõtestavad.

Tunni sissejuhatuse ja käänetevahelisi seoseid ilmestavate harjutuste järel võiks õpilane üksi, paaris või rühmas koostada käänete tabeli. Kasutada võiks **ajast ammutamise strateegiat**, mis seisneb selles, et õpilane paneb ilma abita kirja nii palju, kui ta esialgu teab, hiljem täiendatakse tabelit materjalide järgi. Õpetaja võib anda igale õpilasele/rühmale eraldi sõna, mida käänta, seejärel saab tulemusi võrrelda.

Eesti Keele Instituudi grammatika tabelid

<https://www.eki.ee/dict/psv/grammatikatabelid.pdf>

Käändemäng <http://prog.keeleressursid.ee/opimekaandeid/>

Eesti Keele Instituudi Sõnaveeb

<https://sonaveeb.ee/> (käändetabel moodustub paremal pool, rubriigis “Sõnavormid”)

Reeglite õpetamisel on kaks peamist viisi: **deduktsioon** ja **induktsioon**. Deduktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse reegleid, seejärel näiteid ja harjutatakse. Induktsioon on reeglite õpetamise viis, kus esmalt tutvustatakse näiteid ja seejärel tuletatakse neist reeglid. Emakeeleõppijale sobib induktsioon hästi, sest see aitab tugevdada loomulikku keeletaju. Keelereeglitele võib läheneda neid viise kombineerides. Deduktsioon sobib juhtudel, kus reegel on selge ja ühene. Induktsioon sobib komplekssemate reeglite puhul, nagu kaashäälikuühend. Õpilastele võib jagada sõnapaarisid: *kuppel: kuplid; homme: homsed* vms. Seejärel võib küsida, milliste häälikutega siin tegu on, ja millist häälikumuutust õpilased märkavad kahe sõna võrdluses. Reeglite kinnistamisel võib kasutada erinevaid aktiveerivaid, nuputamist ja mängustamist kasutatavaid võtteid. Õpilasel võib lasta koostada ristsõna kõigi erandite kohta (-ki, -gi; ülipikk s; liitsõna; liide algab sama tähega, millega lõpeb sõna).

- Maarja Kangro luuletus, kus ta mängib kaashäälikuühendi reeglina “Nuttis kohvikus üks sell” (kogust “Ulguv rula”),
- Wimbergi luulekogu “Kärppsed”
- Eesti keele õppijate korpus etSkell <https://skell.sketchengine.eu/>
- “Õpetaja Maurus selgitab” I osa. E-kirja vormistamine; <https://www.youtube.com/watch?v=bibfaemUgVM&t=2s>.
- Raadik, Maire 2014. Väikesed tarbetekstid. Käsiraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Veebituur näitusel “Uurali kaja”: soome-ugri keelesugulus; <https://www.youtube.com/watch?v=Bw6TZ1gh3XE>
- Keelesugulus. Keelepuu. Soome-ugri keeled. Hõimurahvad | VIDEOÕPS Eesti keel | Soome-ugri videod #1; <https://www.youtube.com/watch?v=OYf-ZWAPX3A>
- Soome-ugri keelesugulus. E-koolikott <https://eelmine.e->

	koolikott.ee/oppematerjal/27543-Soome-ugri-keelesugulus - Eesti keele instituudi sõnaraamatud, sh sugulaskeelte sõnaraamatud https://portaal.eki.ee/sonaraamatud.html - EKI fonoteek https://www.eki.ee/murded/fonoteek/index.php?leht=3 - Fenno-ugria koduleht https://fennougria.ee/ - Liz Dale, Wibbo van der Es, Rosie Tanner. 2018. LAK-õppest õpetajale. Innove. Tartu: Atlex. - Buehl, Doug 2002. Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus. Tartu: Sulemees.
--	---

Õppesisu

Suuline ja kirjalik suhtlus

Tekstide kriitiline kuulamine, faktide leidmine ja kontrollimine, kuuldude hinnangu andmine. Kriitiliste küsimuste esitamine vahetus suhtluses.

Seisukoha põhjendamine paaris- või rühmatöö ajal. Klassivestlus, diskussioon. Vestluses kõnejärje hoidmine ja üleandmine kaaslasle. Kaaslase aktiivne kuulamine, kaaslase öeldu täiendamine ja täpsustamine. Vestluskaaslasele positiivse tagasiside andmine.

Suulises keelekasutuses kirjakeele põhinormingute järgimine ning mõtete sobiv sõnastamine.

Viisakusväljendite kasutamine, sobiva suhtlusstiili valimine, parasiitkeelendite vältimine, mõtte lõpuleviimine. Viisakas ja ohutu suhtlus virtuaalkeskonnas.

Teksti vastuvõtt

Arutlevate meediatekstide ülesehituse analüüs. Lõigu, teksti eesmärk, varjatud eesmärk. Argumendi osad. Mõjutusvõtete ja hinnanguliste keelendite leidmine.

Meediakanalid ja -väljaanded Eestis, kommertsmeedia ja rahvusringhääling. Raadio- ja telesaadete eripära, vormid ning liigid. Raadiosaate eesmärgistatud kuulamine, telesaate eesmärgistatud vaatamine, kuuldude konspekterimine, võrdlemine, kokkuvõtte tegemine.

Trüki ja veebiajakirjandus. Ajalehežanrite (uudis, arvamislugu, intervjuu, olemuslugu) eesmärgid ja ülesehitus. Pilt meediatekstides: pressifoto, karikatuur, pildiallkirja eesmärk.

Reklaam: sõnum, pildi ja sõna mõju reklaamis, adressaat, lastele mõeldud reklaam.

Tekstiloomine

Protsesskirjutamise etappide meenutamine. Lisateabe otsimine. Alusteksti kasutamine enda tekstis: refereerimine. Alustekstile enda mõtete lisamine, autori ja enda mõtete vastandamine, kõrvutamine.

Kirjandi ülesehitus: Sissejuhatus, teemaarenduse lõigud e argumendid, kokkuvõtte. Lõigu ülesehitus: väide, selgitus, näide, järeldus. Tabav pealkiri. Oma sõnastuse ja lausestuse toimetamine, õigekirja korrektori

kasutamine, oma vigade leidmine ja parandamine. Teksti vormistamine arvutil: reavahe, joondus, lõiguvahed, pealkirjastamine.

Multimodaalse teksti loomine: pildi-, video ja graafilise materjali kasutamine. Teksti kujundamine erinevates rakendustes.

Ajakirjandustekstide kirjutamine: reklaam, uudis, arvamislugu, intervjuu.

Keeleteadlikkus

Eesti murded. Murdekaart, murdekeelenäited, murdesõnastiku kasutamine.

Õigekiri

Õigekirja kontrollimine õigekeelsussõnaraamatust (nii raamatu- kui ka veebivariandist), märkide lugemine. Veaohalikud liited: -lik; -likkus.

Üldkasutatavad lühendid. Lühendite õigekiri. Lühendite lugemine

Sõnavaraõpetus

Kirjakeel ja argikeel (sh släng), sõnade stiiliväärtus ja märgendid sõnastikes. Sõnavaliku täpsus erinevates tekstides ja enda tekstis. Sobiva sõnavaliku tegemine vastavalt kontekstile: oma või võõrsõna, harvad, vanamoelised sõnad jne.

Vormiõpetus

Grammatiline ühildumine käändes ja arvus.

Nimisõnade kokku- ja lahkukirjutamine. Omadussõnade kokku- ja lahkukirjutamine (*ne-* ja *line*-liitelised omadussõnad).

Arvsõnade õigekiri. Rooma numbrite kirjutamine. Põhi- ja järgarvsõnade kokku- ja lahkukirjutamine.

Kuupäeva kirjutamise võimalusi. Arvsõnade käänamine. Põhi- ja järgarvsõnade kirjutamine sõnade ja numbritega, nende lugemine. Arvsõnade kasutamine tekstis.

Sõnastike kasutamine käändevormide kontrollimiseks.

Lauseõpetus

Liitlause. Liitlauseite sidumine liitlauseks. Rindlause ja osalaused. Sidesõnaga ja sidesõnata rindlause. Rinnastavad sidendid.

Põimlause. Pea- ja kõrvallause. Alistavad sidendid. Põimlause kirjavahemärgistamine.

Põhimõisted:

Käändsõna, kääne, tüvi, tunnus, lõpp, põhikäänded. Käändsõna arv, ainsus ja mitmus. Kaashäälikuühendi põhireegel, kaashäälikuühendi põhireegli erandid, *-gi* ja *-ki* liide ja selle õigekiri. Ametlik ja mitteametlik suhtlus, kirjakeelne ja argikeelne sõnavara, üte ja selle kirjavahemärgid, viisakus, tervitus ja lõpetus, eesti keel teiste keelte seas, sugulaskeeled ja -rahvad, eesmärgistatud kuulamine ja vaatamine, algustäheõigekiri: nimi, nimetus.

Lõiming, koostöö

Praktilised tööd, õpiprojektid:

6.klass – informaatika, meedia, ajalugu

**Meediatekstide koostamine (klassi ajaleht).
Sugulaskeeled. Folkloor.**

Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:

Õpilane:

- 1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;
- 2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;
- 3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;
- 4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;
- 5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;
- 6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;
- 7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;
- 8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;
- 9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;
- 10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.

Suuline ja kirjalik suhtlus

Õpilane:

- 1) valib juhendamise abil olukorrale vastava suhtluskanali;
- 2) esitab kuuldu ja loetu kohta küsimusi, avaldab viisakalt ja olukorrast lähtuvalt arvamust, sõnastab järelduse;
- 3) lahendab lihtsamaid probleemülesandeid paaris- ja rühmatöös;
- 4) põhjendab oma seisukohta ja aktsepteerib kaaslaste põhjendatud seisukohti;
- 5) kasutab suhtluses sobivaid keelevahendeid, sh korrektset kirjakeelt õpitu piires nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses.

Teksti vastuvõtt

Õpilane:

- 1) valib ja loeb sobivaid tervikteoseid nii eesti kui ka maailma lastekirjandusest;
- 2) iseloomustab õpitud tekstiliike ja nende kasutamise võimalusi;
- 3) loeb ja mõistab eakohaseid õpi- ja elutarbelisi ning huvivaldkondade tekste;
- 4) võrdleb tekste, esitab küsimusi, avaldab arvamust, teeb tekstist lühikokkuvõtte;
- 5) kuulab ja jälgib vastuvõetavat teksti, valib lugemise eesmärgile sobiva lugemisviisi;
- 6) tunneb keele ja kirjanduse valdkonna teabekeskkondi, leiab neist vajaliku teabe;
- 7) võrdleb eri allikatest pärit infot, eristab olulist ebaolulisest, fakti arvamusest.

Tekstiloomine

Õpilane:

- 1) leiab juhendamise abil tekstiloomeks vajalikku teavet;
- 2) tunneb kirjutamiseks ja esinemiseks valmistumise põhetappe;
- 3) jutustab, kirjeldab, võrdleb ja arutleb suuliselt ja kirjalikult;
- 4) esineb suuliselt, võtab sõna, koostab ja peab lühikese ettekande;
- 5) kirjutab eesmärgipäraselt ja olukohaselt eri liiki eakohaseid tekste;
- 6) vormistab kirjalikud tekstid korrektselt nii käsikirjas kui ka arvutis.

Keeleteadlikkus

Õpilane:

- 1) nimetab Eestis kõneldavaid keeli, sugulaskeeli ja rahvaid;
- 2) eristab keelevariante, sh murdeid, sotsiolekte, toob näiteid nende kasutusest;
- 3) kirjeldab eesti keele häälikusüsteemi, eristab sõnaliikide tüüpjuhte ning põhilisi käänd- ja pöörsõna vorme;
- 4) moodustab ja kirjavahemärgistab lihtlauseid, sealhulgas koondlauseid ja lihtsamaid liitlauseid;
- 5) järgib eesti õigekirja aluseid ja õpitud põhireegleid;

- 6) rakendab omandatud keeleteadmisi tekstiloomes ja -analüüsis;
- 7) kasutab õigekirja kontrollimiseks ja tähenduste leidmiseks trüki- ja digisõnastikke, leiab sõnaartiklist vajaliku teabe.